

ВАЛЕРИЙ ШАМБАРОВ

**СЪВЕТСКИТЕ
И НЕМСКИ
СПЕЦИАЛНИ
СЛУЖБИ**

ПО СЛЕДИТЕ НА ЩИРЛИЦ И МЮЛЕР

Издателство
ПАРИТЕТ

РУСКИ КНИГИ НА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

© Печатается с разрешения правообладателя – издательства «Algorithm Trading House».

© **Валерий Шамбаров. Съветските и немски специални служби. По следите на Щирлиц и Мюлер** / 240 стр.

Превод: Таня Балова

Фигурата на Щирлиц е събирателен образ на различни съветски разузнавачи. Кой от тях е действал в Главното управление на имперската сигурност? Как се е развивала кариерата на основния противник на Щирлиц, началника на гестапо Хайнрих Мюлер? Какви са били взаимоотношенията между отделните ръководители на Третия райх? Какви са били събитията и историческият фон, когато са работили разузнавачите? Защо се е зародил фашизмът и как фашистките групировки са се борили помежду си за власт? Отговори на тези и други въпроси дава новата творба на известния писател историк Валерий Шамбаров. Книгата е създадена въз основа на напълно документални материали и разказва за напрегнатия двубой между съветските и нацистките специални служби през годините на Великата отечествена война.

**За поръчки на сайта
www.paritybg.com 20% отстъпка.**

Всички права са защитени. Никаква част от тази книга не може да бъде възпроизведена в каквато и да е форма без писменото разрешение на притежателя на авторските права.

ISBN 978-619-153-488-3

За автора

Валерий Евгениевич Шамбаров е роден на 19 август 1956 г. в Украинска ССР – руски писател и публицист, кандидат на техническите науки. Баща му е бил военен, а майка му – лекар. Детството му преминава във военни градчета.

През 1973 г. той постъпва в Московския инженерно-физически институт, където получава и първото си творческо образование: постъпва в Осмо творческо обединение на института – студентски театър, който става известен в цялата страна. В театъра Валерий е сценарист, режисьор, публикува в самиздатския сборник „Йеллоу прес“. Завършва института през 1979 г. като инженер-физик. През

януари 1980 г. е призван в армията, където служи като инженер изпитател на самолети и авиационно въоръжение.

Получава редица държавни награди, има 8 сертификата за изобретения, защитава дисертация за научна степен „кандидат на техническите науки“. В системата на партийно обучение получава висше политическо образование по специалността „Международни отношения и външна политика“.

През 1991 г. се разболява тежко и въпреки лечението две години по-късно се уволнява с чин майор и се пенсионира по инвалидност. Няколко години лежи в дома си полупарализиран.

Шамбаров има публикации в печата преди да се разболе, а вече след това писането се превръща негово основно занимание. Известност му донесе публикуваната през 1996 г. книга „Бяла гвардия“, доколкото трудът му представлява пълна история на Бялото движение по всички фронтове на Гражданската война в Русия и много често професионалните историци се позовават на нея в научните си разработки.

Здравето на писателя постепенно се възстановява и през 1999 г. след приемане на православно кръщение той като по чудо се изправя на крака.

През 2005 г. Валерий Шамбаров е приет в Съюза на руските писатели и в Международното гружество на писателските съюзи. По принцип безпартиен, той е монархист по убеждение. След оздравяването си отново облича униформа, този път казашка – на отряда със специално предназначение „Александър Невски“. През 2006 г. е избран за член на Управителния съвет на Международната асоциация на журналистите казаци.

Преди да се вдигне завесата

Казват, че „театърът започва от гардероба“, но разбира се, че по-съществено е особеното, неповторимо настроение. Завесата още не се е вдигнала, а зрителите влизат в залата, настаняват се, прелистват програмата и се готвят да се потопят в атмосферата на постановката. Когато човек вземе някоя нова книга, той изпитва подобни чувства. Очаква да научи нещо ново и особено. Предвкусва как ще прекара времето си. Прелиства бегло страниците, чете анотацията и вече се настройва да се потопи в сюжета, в едно различно време, където действат едни или други герои.

Е, сега пред себе си имаме не измислена, а историческа, документална драма. Книгата разказва за двубоя между съветските и германските специални служби през годините на Великата отечествена война. Нещо повече – поставили сме си задачата да проведем собствено разследване. Ще се опитаме да открием прототипа на може би най-прочутия съветски разузнавач Щирлиц. Макар че веднага се сблъскваме със сериозен проблем, защото Щирлиц е събирателен образ. В него са се слели характерите и особеностите на различни наши агенти. А те са мнозина. Щирлиц е побрал в себе си най-добрите черти на прославени разузнавачи като Кузнецов, Зорге и Абел.

Но все пак за нас интерес представляват не всички. Интересува ни „именно онзи“ Щирлиц – с широката душа, искреният, разсъдливият и толкова елегантен

с черната униформа на щандартенфюрер от СС. Кой е най-близо до този образ? Кой всъщност е успял да проникне в централния апарат на нацисткото Главно управление на имперската сигурност? Кой е участвал в операциите, отразени в сюжета на романа и филма?

При подобни търсения обаче по-добре е да използваме „обратния ход“. Като главен противник на Щирлиц в „Седемнайсет мига от пролетта“ виждаме началника на Гестапо, групенфюрера от СС Хайнрих Мюлер. Той е реална историческа личност. Защо да не се фокусираме именно върху него? И ако проследим житейския му път, със сигурност ще срещнем и Щирлиц. Или няколко души, които по един или друг начин са съотносими с образа на Щирлиц и които внасят в него частици от собствения си живот и дейност.

Би било целесъобразно да започнем „отдалече“, от началото на ХХ век. Това ще ни позволи да оценим доста сложните колебания във взаимоотношенията между Германия и Русия, да проумеем мотивите и психологията на онези германци, които са се проявили като най-отявлени противници на нашата страна и народ, с които е трябвало да се води битка на живот и смърт. Но и на другите германци, които са запазили напълно различно отношение към руснаците и дори са предпочели да сътрудничат на съветското разузнаване.

И така, настанете се удобно. Прелистете страницата и сами вдигнете завесата. Нека нашите персонажи да заповядат на сцената...

ПЪРВА ГЛАВА

Детство под звуците на барабаните

Бъдещият началник на Гестапо е роден на 28 април 1900 г. в Мюнхен, в доста бедното семейство на фелдфебела от санитарната полицейска част Алоиз Мюлер.

Както и повечето обикновени хора в Бавария, семейството е католическо. Естествено, новороденото е кръстено според католическия обред и получава името Хайнрих.

За годините на детството му се знае малко. Отначало той е твърде незначителна фигура, та някой да се рови в миналото му. А когато оглавява тайната политическа полиция на Третия райх, изобщо не се намират желаещи да се заинтересуват от неговото минало. Самият той е потаен и не говори за себе си. Е, вярно е и друго – сведения винаги се намират. По-късните германски историци дори защитават дисертации, откриват различни документи, регистри и училищни дневници. Но това едва ли представлява интерес за масовия читател.

Защото, ако започнем да проучваме през лупа първите житейски стъпки на човек, който се е прочул заради едно или друго, това ще се превърне в отегчително занимание. Особено безполезни пък са опитите въз основа на случки от детството да правим грандиозни изводи за някого.

Като малък стрелял с прашка по прозорците и изтезавал котките и затова, видите ли, станал изверг.

Или обратното – трошил прозорци, но после се вразумил и се превърнал в гений...

Малкият Хайнрих Мюлер не е чупил прозорци с прашка. За едно баварско момче това би било варварство, тъй като стъклата струват пари. А и как тъй ще нарушава закона? Гений също не е бил. Макар че, то е ясно, ходил е на училище. Това също се подразбира от само себе си. Всяко германско момче трябва да учи колкото може по-прилежно, за да е полезно на родината, на близките си и самото то да заеме прилично място в живота. В бележниците на Мюлер се редуват добри и средни оценки, получавани с триста зора. Най-напред го записват в началното училище в Инголщат, после го местят в работническото – в Шробенхаузен, а година по-късно – в училището в град Крумбах. Бащата също го местят, затова и Хайнрих трябва да сменя училищата.

За нас обаче по-интересна и полезна тема е обстановката, в която израства Мюлер. Цялото му детство преминава под звуците на барабаните. Германия интензивно се готви за голяма война. А и самата държава е създадена само трийсет години преди да се роди Хайнрих. Създадена е сред тътена на оръдията, защото обединяването на многобройните германски кралства, малки княжества и свободните градове става възможно едва след края на трите победоносни войни – с Дания, Австро-Унгария и Франция. В резултат възниква не само нова Германска империя. Успехите главозамайват германските политици, военните и гражданите и страничен ефект от обединяването стават мечтите за по-нататъшна експанзия. А когато през 1888 г. на трона се

възкачва агресивният и комплексирани кайзер Вилхелм II, общеевропейската война става почти неизбежна.

През 1905 г. Германският генерален щаб разработва окончателния вариант на плана „Шлифен“, насочен против Франция и Русия. Прецизно се преценява разликата в сроковете за мобилизация в различните държави и пропускателната възможност на германските железници. Предлага се Франция да бъде съкрушена със стремителен блицкриг (светкавична война), докато другите потенциални противници – руснаците, съсредоточават войските се. После те ще бъдат връхлетени заедно със съюзническа Австро-Унгария, като бъде привлечена и Турция.

Между другото, необяснимо защо се смята, че програмите за световно господство и расовите теории в Германия са внедрени от нацистите. Нищо подобно! Всички тези теории са се родили и са станали популярни много преди Хитлер. Вторият райх в много отношения прилича на Третия. Обликът, духът и политиката на империята се определят от три елемента – пангерманизма, култа към кайзера и култа към армията. Всъщност пангерманизмът възприема идеите на социалдарвинизма, но ги докарва до „логичния“ им завършек. Ако английските и френските колонизатори говорят за превъзходството на „цивилизованите народи“ над „диваците“, то пангерманистите прокарват грацията и вътре в „цивилизованите народи“, като стигат до извода, че германската нация превъзхожда всички останали. Защото очевидно е най-образованата, най-дисциплинираната и най-развитата, щом е успяла лесно да надвие всичките си противници и

за кратко време да постигне впечатляващи успехи в икономиката.

Така че не просто „достойното“, а водещото място в света ѝ принадлежи по право. А колкото до войната, тя е само аналог на „естествения подбор“, обаче сред хората; тя е начин народът да получи своето „място под слънцето“. Кроят се планове за Велика Германия или Средна Европа, в която да влизат Австро-Унгария, Балканите, Мала Азия „сродната“ Скандинавия, Белгия, Холандия и част от Франция. На Русия да ѝ се отнемат Финландия, Прибалтика, Полша, Украйна, Крим и Кавказ. Всичко това се съединява с „Германска Централна Африка“ – тя би трябвало да се образува от португалските, белгийските, френските и част от британските колонии. Предвижда се да се създадат обширни владения в Китай и да се постигне влияние в Южна Америка в противовес на САЩ.

Изобщо в началото на ХХ век пангерманизмът се свежда до формулата: „Прусия под ръководството на краля, Германия под ръководството на Прусия, светът под ръководството на Германия“. Навред в страната се създават съответните обществени организации: Пангермански съюз, Военен съюз, Германско колониално дружество, Морска лига, Съюз за отбрана, които пропагандират тези идеи. Под същите лозунги възникват студентски, младежки и дори детски организации. Например движението *Wandervogel*. През 1910 г. по указ на кайзера възниква „Югендвер“ (юношеската армия), после и „Юнгдойчланд бунд“, призвани да съчетават усилената физическа подготовка със задачи на пропагандата. Във възванията на тази организация на деца-

та им внушават, че „войната е възхитителна... Трябва да я посрещнем мъжествено; прекрасно и изключително е да живеем сред героите в църковните военни хроники, а не да умрем незнайни в празното легло“. А и песента „Дойче, Дойче, юбер алес!“ вече съществува, тя е официалният кайзеров химн, много популярен сред младежта.

Под път и над път се цитира Молтке, че „вечният мир е грозна мечта“ и се ширят изрази, като „кръв и желязо“ и „бляскава броня“. Прокламира се, че германците имат „историческата мисия да обновят грохналата Европа“, и се говори за „превъзходството на висшата раса“.

Да, още по онова време Франция е обявена за „умираща“, а славяните – за „етнически материал“ и „исторически враг“. Молтке (действащият началник на Генералния щаб!), пише: „Латинските народи са прехвърлили зенита на своето развитие, те повече не могат да внасят нови плодородни елементи в развитието на света като цяло. Славянските народи и особено Русия все още са твърде изостанали в културното си развитие, за да могат да поемат ръководството на човечеството... Британия има само материални интереси. Единствено Германия може да помогне на човечеството да се развива в правилната посока. Точно затова Германия не може да бъде прекършена в тази борба, която ще определи развитието на човечеството няколко столетия напред... Европейската война ще избухне рано или късно и ще бъде война между тевтонците и славяните. Дълг на всички държави е при подготовката за този конфликт да подкрепят знамето на германската духовна култура“.

Не разбира се, не всички германци са пангерманисти. В страната много силни са позициите на социалистите, които на изборите през 1913 г. получават една трета от местата в Райхстага. Но и германската социалдемокрация взема на въоръжение онези страни от марксисткото учение, които наглед отговарят на изискванията на текущия момент. А Маркс и Енгелс са яростни русофоби и смятат „реакционна“ Русия за главно препятствие към победата на социализма в Европа. Лидерите на социалдемократията А. Бабел и В. Либкнехт също са привърженици на идеята „европейската цивилизация да бъде защитена от разложение от страна на примитивна Русия“. А левите провъзгласяват Германия... за лидер на „световната революция против плутократския Запад“.

Вероятно при друго разпределение на силите в държавното ръководство подобни настроения не биха се развили толкова широко. Но начело на Германия е Вилхелм II с неговата необузданост и склонност към афект. Де юре той е конституционен монарх, но де факто властта му е неограничена. Подобни теории отговарят точно на неговите възгледи. От друга страна обаче, и той самият с всички крайности в характера се озовава в потока на „обществените стремежи“, така че войнственият пангерманизъм и култът към него стават двете страни на един и същи медал.

За Вилхелм генерал Валдерзее пише: „Той беше ненаситен за овации и нищо не му доставяше такова удоволствие както „ура“-то на ревящата тълпа, защото беше с извънредно високо мнение за способностите си“. Още като дете той изненадва всички с изказвания-

та си като: „Тежко му на онзи, комуто ще заповядам“. А като става император, заявява: „Германската политика трябва да я правя лично аз и накъдето и да поема, страната ми трябва да ме следва“. Всички му се умилкват и го слушат безпрекословно. Култът към кайзера се е просмукал в целия живот на Германия. Монархът се кипри по портретите не само в обществените сгради, но и във всяко „прилично“ германско семейство, избразяван е в статуи и за него се пишат стихове и песни. Художници, поети и музиканти се надпреварват да бълват най-долнопробни ласкателства. Преди войната излиза книгата „Кайзерът и младежта. Значението на речите на кайзера за германската младеж“, в предговора на която се посочва, че императорът е „източник на нашата мъдрост и ни действа облагодяващо“.

И всичко това се допълва с култ към военната сила. Още в началото на управлението си кайзер Вилхелм заявява: „Империята бе обединена не от парламентарните мнозинства и техните решения, а от войника и армията. Аз се уповавам на армията“. Военните в Германия са на най-високото стъпало. Учениците и студентите си дават самооценка предимно от единствената гледна точка доколко са способни да станат военни. Магнатите на стоманолеярното производство, фирмите „Тисен“, „Круп“ и „Сименс“ влагат огромни средства за пропаганда в полза на армията и флота. В работите на армията не е позволено да се меси никой, военнослужещите не подлежат на граждански съд. Всички ключови решения се вземат лично от Вилхелм и началникът на Генералния щаб има пряк достъп до него по всяко време на денонощието.

Но кайзерът възпитава армията така, както сам счита за правилно. Още по времето на Френско-пруската война германците се отличават с неимоверна за онова време жестокост. Тези качества се култивират и по-късно. През 1891 г. в речите си пред новобранците кайзерът поучава: „Може да се случи да ви заповядам да стреляте по свои роднини, братя, познати, но дори и тогава трябва да изпълнявате заповедите ми безропотно“. През 1900 г., когато изпраща експедиционен корпус в Китай, Вилхелм призовава войниците да се държат „като хуни“: „Никаква пощада, никакви пленници. Когато хванете, е във ваша власт“. И те се научават да действат точно така.

През 1904 – 1907 г. избухва въстанието на племената хереро в Югозападна Африка. Под командването на Лотер фон Трот германските войски го потушават толкова жестоко, че от 200 хиляди хереро живи остават около 15 хиляди, но и те са прокудени в необитаемите пустини на Намибия. Да, нацизмът още го няма, но подобни неща вече се случват. Само че това не предизвиква протести, защото според „цивилизованите“ понятия от началото на ХХ век „диваците“ не се смятат за хора.

Дали „военните барабани“ са оставили отпечатък в душата на Хайнрих Мюлер?

Със сигурност. Разбира се, също като всички други деца, той си играе на война – по онова време в Германия децата на друго не играят. И всички те мечтаят за военни подвизи... Но явно на Хайнрих не му се налага да играе твърде дълго. Семейството е бедно, доходите на баща му са ниски. Докато служи в полицията, той успява да се изучи за градинар и получава мястото на

управител в едно от баварските имения. Длъжността е по-доходна.

Дали самият Хайнрих е мислел да служи в полицията? Между другото, в началото на ХХ век криминалният жанр в литературата става популярен, излизат все нови и нови книги за приключенията на Шерлок Холмс и Нат Пинкертон... Не се знае дали Мюлер ги е чел. По-късно му допадат „полицейските“ творби на Чапек. Но това е вече след години, когато и времето е друго, и социалното положение на Мюлер е различно, а и самият той доста се е променил. Докато е бил дете – кой знае? Пък и дали е имал пари за книги?

У дома си Мюлер е виждал полицейския живот без романтика и без украси: грижи, задължения, безсънни нощи, дежурства, ниска заплата. Не, Хайнрих е заинтересуван от друго – от техниката! В началото на века тя се развива стремително. По улиците профучават първите автомобили, светват първите електрически крушки, в ефира зазвучават първите радиопредавания, в морските дълбини се потапят първите подводници, а в небето излитат първите аероплани. Всичко това е вълшебно, героично, създава усещане за човешкото всемогъщество и сякаш дава на хората власт над природата.

А освен това Хайнрих израства като трудолюбиво и сериозно момче, което трезво преценява възможностите си. Университетите и висшите училища не са за него. С постоянство и упоритост той е завършил осми клас. Стига му толкова. Пък и по-нататъшното образование струва пари. Защо да тежи на врата на родителите си? Затова през 1914 г. той зарязва учили-

щето и започва да чиракува в Мюнхенския авиационен завод. Вече е самостоятелен, печели пари и същевременно реализира мечтата си. Сам, със собствените си ръце участва в сглобяването на приказните апарати, които се издигат в небесата!

Всъщност това изцяло се вписва в потока на „барабанната“ пропагандна шумотевица, която залива Германия. На 14 години момчето вече се труди за величието на империята, помага да бъдат надвити французите, руснаците, англичаните и другите врагове, които я „обкръжават“, за да изпълни кайзерова Германия великата си историческа мисия и да се сдобие с тъй необходимото ѝ „жизнено пространство“. Защото малкото събитие – това, че младият Мюлер започва работа в авиационния завод, съвпада с друго едно събитие, което е глобално. Избухва световната война.